

Pomorjeni imajo pravico do groba

Petra Janša: foto: Urban Cerjak, Petra Janša

»Rudarji so kopali rove, ne grobove. Čeprav so rove napolnili s trupli, rovi niso postali grobovi. Ostali so rovi. Grobove moramo izkopati mi in na ta način pomorjenim izpolniti zadnjo pravico, ki jo ima človek na tem svetu.«

Za pokop žrtev Škof dr. Kapellari pa je dejal: »Več milijonov ljudi iz mnogih narodov je izgubilo življenje v drugi svetovni vojni. A tudi po vojni se pobijanje ni končalo. Tukaj smo na enem od mnogih krajev, kjer je bilo leta 1945 zverinsko pobitih veliko število ljudi. To so bili pred vsem Slovenci, a tudi Hrvati in ljudje nemškega jezika. Morda bi bilo lažje, če bi na to pozabljali. A to ne bi bilo ne humano in ne krščansko. Kot državljani in kot kristjani moramo opozarjati na veliko krivico ne glede na to, kdo jo je storil ali jo dela. S pogledom na Hudo jama in na mnoge druge ljudi, ki so takrat postali žrtev krivičnega nasilja, moramo danes še naprej vztrajno graditi mostove med ljudmi in ljudstvi, da včerajšnje sovraštvo ne bo imelo prihodnosti. Moč za to pa si s molitvijo izprosimo posebej tudi danes na tem kraju v središču Evrope, ki je spet postala zelo nestabilna.«

Poleg škofov so na spominski slovesnosti govorili še dr. Boštjan M. Turk, publicist in član predsedstva Huda jama, dr. Josef Feldner, predsednik koroškega Heimatdiensta, Bruna Esih, odposlanica hrvaške predsednice Kolinde Grabar Kitarović in predsednica Združenja Hrvaški križev pot, Marko Štrovs, raziskovalec povojnih grobišč komunistične revolucije in član predsedstva Huda jama, ter publicist in raziskovalec Roman Leljak. Skupni imenovalec njihovih nagovorov je bila obsodba komunističnega zločina in zavzemanje za čimprejšnji pokop žrtev, ki so še vedno zaprte v rovu.

Sobotne slovesnosti in svete maše so se udeležili številni svojci žrtev komunističnega nasilja in nekateri predstavniki politični strank, med njimi poslanka SDS Alenka Jeraj. **D**

Uvodne besede so del homilije ljubljanskega nadškofa msgr. Stanislava Zoreta pri maši ob Barbarinem rovu v Hudi jami. Nadškof Zore je mašo ob somaševanju celjskega škofa Stanislava Lipovška, gospiško-senjskega škofa Mileta Bogovića, upokojenega graškega škofa Egona Kapellarija in številnih duhovnikov daroval za vse žrtve komunističnega nasilja.

»**Usmiljenja hočem!**« Društvo Huda jama, ki ga je septembra letos ob sedemdeseti obletnici povojnega zločina z namenom, da vse žrtve iz Hude jame pri Laškem dostojno in človeško pokopljejo, ustanovil Roman Leljak, je ob godu svete Barbare minulo soboto organiziralo sveto mašo. V uvodnem delu je predsednik Društva Združeni ob Lipi sprave akademik Janez Juhant dejal, da so se zbrali, da bi prosili za vse žrtve v tem rovu in bližnjih moriščih. Na to je spomnil tudi nadškof Zore že v začetku svojega nagovora po evangeliju, ko je dejal: »V tej jami, dragi moji ljudje, je Bog umrl večtisočkrat. Z

vsakim, ki so ga morili, je umiral tudi naš Bog. Tega ne pozabimo.« V homiliji je opisal tudi življenje svetnice: »Barbaro je njen oče, ki je bil zagrizen nasprotnik kristjanov, dal zazidati v stolp z dvema oknom, da bi kristjanom preprečil, da bi jo nagovarjali s svojim naukom, pa tudi iz strahu, da bi njena lepota pritegnila snubce. Kmalu nato je odšel na daljše potovanje. Barbara je medtem delavcem ukazala, naj namesto dveh vzdajo tri okna. Ko je oče ob vrnitvi namesto dveh opazil tri okna, je zahteval pojasnilo. Barbara mu je razložila, da je to simbol Svete Trojice in da tako skozi vsa tri okna »prihaja k njej milost troedinega Boga«. Priznala mu je tudi, da je bila v času njegove odsotnosti krščena. Oče jo je sam izročil deželnemu upravitelju, ta pa jo je najprej dal mučiti na različne načine, nazadnje pa je ukazal, naj jo obglavijo. Rabljevo delo je opravil kar oče,« je med drugim dejal nadškof Zore in dodal, da nam »življenje svete Barbare ponuja pomenljive vzporednice za naše premišljevanje o dogodkih, ki so jim bili v pozni

pomladi in zgodnjem poletju leta 1945 priče ti kraji in tolike druge odmaknjene lepote po naši domovini«. Nadškof Zore je govoril tudi o pregradah, ki so zapirale pot do žrtev v rovu, o pregradah, ki so jih postavili morilci, da njihovi zločini ne bi prišli v javnost. »Kakor je oče zazidal svojo hčer Barbaro v stolp, so tudi otroci teme svoje žrtve zazidali. Enajst zidov, enajst pregrad, da bi dejanja za vedno ostala skrita. Ko so drugega za drugim postavljali zidove in pregrade, so mislili, da je z vsako steno dejanje bolj skrito, pokopano bolj globoko v neznano. Zidov in pregrad pa niso postavljali samo v rudniškem rovu. Pregrade in zidove so postavili tudi pred oči in pred usta ljudi. Toliki so v sebi nosili podobe in krike tistih noči, vendar so okoli njih sezidali tolikšno pregrado strahu, da so pogledi in usta molčali. Dolgi sedemdeset let, nekateri pa še vedno. Pregrada strahu je še vedno prevelika in preveč trdna, da bi si upali spregovoriti.« Ob koncu je Zore prosil Gospoda usmiljenja, naj nam pomaga, da bi razumeli, kaj pomeni beseda »usmiljenja hočem!«

Pred sv. mašo smo ljudi vprašali, zakaj so se udeležili dogodka pred Barbarinim rovom v Hudi jami.

Kazimir Mikašek, Zagreb: »Sem avtor pesmi 'Bez istine tama pobjedjuje (Če resnice ni, tema zmaguje)'. Inspiracijo zanj sem dobil na podlagi dela Romana Leljaka. Tako kot je naš prijatelj Leljak borec za resnico v Sloveniji, sem jaz na Hrvaškem. Zato sem spisal to pesem, ki se je dotaknila src ljudi, ki poznajo problematiko Hude jame. Vaš ugledni zgodovinar g. Boris Golec mi je poslal prevod besedila. Zdaj bomo pesem posneli tudi v slovenskem jeziku. Kot mi je znano, bo pesem postala nekakšna himna Društva Huda jama.«

Slavko Kmetič: »Včeraj (4. 12.) je bil god sv. Barbare. Prav tako je bil v rovu pri umorjenem moškem v ustih najden poročni prstan, na katerem je bil vgraviran isti datum. Moški se je namreč leta 1937 poročil prav na god sv. Barbare. Iz tega izhaja ideja, da je današnji dan sv. maša v spomin na vse žrtve Hude jame. Da je mašo daroval cerkveni vrh, pomeni, da so na neki način sprejeli pobudo Društva Huda jama, da bomo le z resnico premagali zlo in temo, ki vlada v Sloveniji, ter da se moramo združiti vsi dobro misleči in na osnovi raziskovanja preteklosti spraviti državo v normalno stanje.«

Sestra Zvonimira, Zagreb (na fotografiji v sredini):

»Prišli smo z avtobusom iz Zagreba v organizaciji Hrvaškega društva žrtev. Tu smo zaradi pietete do vseh žrtev, ne samo v tem rovu.

Danes bomo seveda navzoči pri sv. maši, kjer se bomo zahvalili Bogu za njihovo žrtv. Iz globokega spoštovanja smo se žrtvam že poklonili pred vhodom v rov. Tu sem že drugič. Prvič sem bila meseca junija, ko je bilo tu veliko ljudi, in bom še prišla, saj ima vsaka hiša nekoga, ki je nastradal v Hudi jami, Jazovki, Kočevskem rogu ali drugih jamah.«

Đuro Knežić, Zagreb: »Sem iz Hrvaškega društva žrtev. Mi smo danes soorganizatorji sv. maše, kjer somašujejo štirje škofi. Včeraj je bil god sv. Barbare, tako kot se imenuje rov. Tudi sv. Barbara je bila žrtev, kot so bili žrtve številni ljudje, ki so še v rovu. Danes smo prišli k maši za vse žrtve, ki so nastradale v komunističnem totalitarne režimu.«

Antonio Lugar, Zagreb: »Tukaj sem, da počastim vse tu umrle v času komunističnega partizanskega režima, ki je kriv za največje genocide. Za te zločine ni nihče nikoli odgovarjal. Tu sem, ker sem proti temu režimu, ki se žal kaže še danes. Tu sem tudi v

imenu vseh ljudi, ki niso več z nami, in njihovih družin, ki bi jim bil današnji dogodek veliko zadoščenje.«

Marko Fink: »Danes sem tu, ker kot odgovoren državljani ne morem biti hladni do grozot, ki so se tukaj dogajale. Tu sem, ker vsi Slovenci potrebujemo notranjo umiritev, duševni mir in to, da se človek udeleži takšne pravne maše, pomeni, da mu je mar za bodočnost naše domovine. Za mrtevte ne bodi mrtev!«

Vice Vukojević (na levi), Zagreb: »Končno smo pri Rovu sv. Barbare. Tudi mi smo v komisiji za ugotavljanje vojnih in povojnih žrtev v hrvaškem parlamentu že leta 1999 ugotovili, da obstaja več kot 900 jam v Sloveniji in Hrvaški, med drugim Huda jama. Tudi v hrvaškem parlamentu smo doživeli napad na poročilo omenjene komisije, kjer je bilo med drugim zapisano, da je bil proti hrvaškemu narodu izveden genocid in da je zanj odgovoren Josip Broz Tito. Prav tako smo parlamentu predlagali, da se v Hrvaški napravi lustracija. Komisija je bila pogosto v Sloveniji: v Kočevskem rogu, Mariboru in Dobravi, kjer je slovenska vlada leta 1998 opravila izkop jame. To je bil jarek med Dravo in Pohorjem. Tam je bilo več tisoč ljudi že pokopanih. Hočem reči, da je bil na slovenski zemlji storjen hud zločin; to ni slovenski zločin, ampak ideološki, komunistični zločin. In ne nazadnje, končno moramo povedati kdo, kje in kdaj je ta zločin storil. Prav tako moramo ne-nehno govoriti, da je to komunistični zločin.«